Cana asobnaha numaru 20 hr.

Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 53. Wilnia, Čaćwier 22 Listapada 1928 h. Hod IV (XII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19)
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—10 zał., na paŭhoda—5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał.
HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Cana abwiestak:
na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj — 20 hroš. — za radok drobnaha druku ŭ adnej pałoscy.

Da dziesiatych uhodkaŭ niezaležnaści Polščy.

11 listapada 1918 h., pasla bolš jak wieku nia woli, Polšča ŭznoŭ pačułasia wolnaj. U hety dzień u sercy Polščy ŭ Waršawie nia było ŭžo okupacyjnych niamieckich wojsk, u hety-ž dzień prybyŭ u Waršawu z niawoli niamieckaj Jazep Piłsudski, jakomu było sudžana stacca pieršym načalnikam wolnaj Polščy, a tak-ža hałoŭnym pawadyrom zbrojnych sił wolnaj Polščy.

Woś-ža 11 listapada siol. hodu Polšča ŭračysta abchodziła dziesiatyja ŭhodki nanowa ŭskrešanaj swajej dziaržawy.

10 listapada sojm Rečypaspalitaj Polskaj paświaciŭ uračystaje pasiedžańnie hetamu wialikamu polskamu światu.

Pasły z mienšaściaŭ Biełarusy, Ukraincy i Niemcy ŭčaścia ŭ hetym sojmawym światkawańni nia pryniali. U piśmie na ruki maršałka Sojmu kluby ŭkrainski i biełaruski tłumačać, čamu hetak pastupili. U henym piśmie miž inšym čytajem: „Polskaja dziaržawa paŭstała dziakujučy tamu, što klič samastanaŭleńnia narodaŭ zdabyŭ sabie ŭ časie wajny prawa hramadzkaści... Adrodžanaja Polšča nie ŭšanawała padstawy prawa samastanaŭleńnia narodaŭ i pryłučyła čaść ziamli ŭkrainskaj i biełaruskaj (i litoŭskaj—pryp. Red.), katoryja taksama imknulisia da swajej niezaležnaści... Pry hetaj nahodzie ŭważajem patrebnym padkreślić, što staim niaŭchilna na stanowiščy prawa samaaznačeńnie narodaŭ ŭkrainskaha i biełaruskaha na ŭsich ich etnohrafičnych ziemlach".

Hety fakt adnosinaŭ da dziesiatych uhodkaŭ niezaležnaści Polščy Biełarusaŭ, Ukraincaŭ, tak-ža i Niemcaŭ na polskaje hramadzianstwa zrabiŭ wialikaje ŭražańnie. „Kur. Wil.", stojačy duža bliska da ŭradu, u staćci „Uroczyste posiedzenie Sejmu", (11 listapada 1928 h. Nr. 259) aceniwajučy fakt ustrymańnia narodnych mienšaściaŭ ab uspomnienych uračystaściaŭ, miž inšym piša: „Adzinym zdareńniem, kidajučym cień na ŭčarašni dzień u parlamancie polskim była adsutnaść pasłoŭ klubaŭ Ukrainskaha, Biełaruskaha i Niamieckaha... Najbolš hodnym uwahi ŭ hetym jość toje, što pasły niamieckija, ukrainskija i biełaruskija rašylisia na hetuju biaz sumniwu jaskrawuju demonstracyju, u časie—dla bolšaści hramadzian dziaržawy tak ważnym i ŭračystym i što nie zatrymalisia prad wystupleńniem, nosiačy ŭ sabie znaki piarečańnia adnosna dziaržawy...

Siańniašniaje ŭstrymańnie bolšaści siabraŭ parlamantu narodnaści nia polskaj pawinna wyklikać siarod adkaznych kiraŭnikoŭ polskaj palityki dziejnaść nia tolki čućciowuju. Abawiazkam ich adnosna budučaj dziaržawy jość stwareńnie takich warunkaŭ, u jakich siańniašnija demonstranty nie mahli-b znajści ani apraŭdańnia, ani adwahi da padobnych wystupleńniaŭ"...

Hetyja słowy hroźby z boku hazety, stojačy blizka da kruhoŭ uradawych, z pryčyny ŭstrymańnia narodnych mienšaściaŭ ad światkawańnia polskaj niezaležnaści haworać sami za siabie. Choć my da padobnych wystupleńniaŭ adnosna nas bolšaści polskaha hramadzianstwa daŭno prywykli, adnak, nad hetym astatnim wystupleńniem maŭčkom prajści nia možam. Pradusim musim śćwierdzić, što pamima hroźbaŭ „Kur. Wil." biełaruskaje nie pradažnaje hramadzianstwa stanowišča samaaznačeńnia narodaŭ adračysia nia moža. Nia moža jano tak-ža adračysia ŭ Polščy ad swaich prawoŭ palityčnych, kulturnych i hramadzka-ekanamičnych, zabiaśpiečanych, praŭda, polskaj konstytucyjaj, ale až da siańniašniaha dnia nia spoŭnienych.

Łatwija zdabyłasia na toje, kab Biełarusam, swaim hramadzianam, dać kulturnuju aŭtanomiju, S.S.S.R. zdabyłasia na toje, kab choć u wuzkich ramkach komunistyčnaha świetahladu dać Biełarusi kulturnuju i adčaści palityčnuju aŭtanomiju, Polšča 2 milijony Biełarusaŭ u praciahu dziesiaciletniaha swajho istnawańnia ŭściaž kormić abiacankami. Paru dziesiatkaŭ škoł, Himnazija ŭ Wilni i Nawahradku woś i ŭsio, što my ad Polščy majem u halinie kulturnaj.

Škoły-ž biełaruskaj u liku adpawiednym da nasialeńnia biełaruskaha, a tak-ža zbudawanych na stałych praŭnych padstawach, my, na naš žal i na dziwa ŭsiaho świetu, nia majem.

Ekanamičnaje žyćcio biełaruskaha narodu pad Polščaj tak-ža duža ciažkoje. Paminajučy asadnictwa, jakoje atrymała i atrymliwaje dalej wolnyja ziemli ŭ našym krai, z jaŭnym minańniem intaresaŭ biezziamielnych i małaziamielnych sialan-Biełarusaŭ, prawodzicca palityka škodnaja dla nas i ŭ inšaj halinie. Praŭda, dajucca hrašowyja subsydyi na rožnyja ekanamičnyja arhanizacyi, ale dajucca jany arhanizacyjam polskim, jakija majučy hrošy trymajuć pry swaich rukach Biełarusaŭ ekanamična i palityčna, abo dajucca skarbowyja hrošy byccam biełaruskaj arhanizacyi, charaktaru polonofilskaha, jak „Haspadarski Źwiaz" (hladzi „Narod" Nr 12—orhan Janki Stankiewiča, dzie skazana „Ziemlarobski Bank asyhnawaŭ Biełaruskamu Haspadarskamu Źwiazu 3 tysiačy zał. na arhanizawańnie wystaŭki"), arhanizacyi nia majučaj nijakaha značeńnia ŭ biełaruskim hramadzianstwie, Janki Stankiewiča, jaki nasuproć usiaho biełaruskaha hramadzianstwa, nasuproć jaŭnych intaresaŭ biełaruskaha narodu ŭstupiŭ na darohu ŭhody z Palakami.

Padobnaja polskaja palityka zamiest łahodzić biełaruska-polskija adnosiny jašče bolš ich razdražniaje, zamiest iści nasustreč słušnym patrebam biełaruskaha narodu jašče bolš henyja patreby pawialičywaje.

Dyk całkom zrazumieła, čamu hramadziastwa biełaruskaje razam z Ukraincami, Niemcami i Litoŭcami ŭ świacie Niezaležnaści Polščy ŭčaścia nia brali, a dziwicca tolki treba z nahłaści „Kur. Wil.", jaki za našaje ŭstrymańnie ad polskaha świata nia dwuznačna hrozić nam. My-ž adnak swajo stanowišča ŭważajem za słušnaje i sprawiadliwaje i nawat zhodnaje z polskaj konstytucyjaj.

Našaje padobnaje stanowišča nia jość warožym da polskaha narodu, jano tolki jość pratestam prociŭ kryŭdnaj dla nas dziesiaciletniaj polskaj palityki. ...„Narodu polskamu—paŭtorym za „Życie Ludu" (Nr 21, 18 listapada siol. h., staćcia „Święto niezadowolonych")—z pryčyny świata dziesiatych uhodkaŭ niezaležnaści žadajem ščaścia i pamysnaha raźwićcia ŭ jaho pryrodnych hranicach, bo wierym, što ŭreščie samo žyćcio zmusić polskija ŭrady pierastać i škadawać siańniašniaj palityki eksterminacyjnaj (wyniščalnaj), stasawanaj biezahladna da Litoŭcaŭ, Biełarusaŭ, Ukraincaŭ, katoryja siańnia jość słabiejšyja, za niekalki hadoŭ adnak nabiaruć siły, jakaja prymusić Palakoŭ inakš adnosicca da našych słušnych, siańnia adkinutych, narodnych imknieńniaŭ"...

Čamu nam błaha?

Na hetaje pytańnie adkaz prosty: usia złybiada, jak paasobnych adzinak, siemjaŭ, tak i całaha narodu, paŭstajeć z pryčyn našaj ciemnaty, niaświedamaści i niakulturnaści. Kab paprawić swoj los, pazbycca złybiady, pieradusim treba ŭporna zmahacca z tymi pryčynami jaje,—treba nam zmahacca z ciemraj, uświedamlacca nacyjanalna i imknucca da kultury. Nia lohkaja heta praca, ale mahčymaja; treba tolki hetaha žadać, u hetym kirunku pracawać, a chacieć zrabić—badaj što pałowu žadanaha zrabić. Naprykład, kali sielanin choča kupić sabie dziesiacinu ziamli, to jon zaŭsiody nosicca z taje dumkaj, kab hetaje swajo žadańnie zdziejśnić; šukaje sposabaŭ, kab nabyć hrošy i kupić hetuju-ž dziesiacinu ziamli. Taksama i ŭ zmahańmi z ciemnatoj. Pryčyny błahaty wyciśnie rodnaja hazecina, knižka i arhanizowanaść pad swaim rodnym biełaruskim ściaham. A kab praświacić swaich rodnych dzietak, dyk treba žadać rodnaje škoły. Rodnaja škoła ŭzhaduje našych dzietak na dobrych adzinak siam'i i na karysnych hramadzian našaha narodu.

Jasna i zrazumieła, što tady, i tolki tady nam moža być lepš, bo inšaha šlachu da lepšaj budučyni niamašaka. Ciapier świet taki, što kožny dbaje tolki pra siabie, pra swoj narod i starajecca rabić dabro dla siabie i swajho narodu. Palaki ci Maskali našaha bytu nie paprawiać, choć i šmat čaho dla nas abiacajuć, ale sučasnaja praktyka i historyja pakazywajuć nam adwarotnaje. Hetyja našy „pryjacieli", karystajučy z našaj niaświedamaści robiać dabro tolki dla siabie, hetym samym kryŭdziačy nas. Choć-by taki prosty prykład, jak asadnictwa na našych ziemlach, jakoje i da siańniašniaha dnia nia spyniłasia.

Słowam našyja „pryjacieli" šmat čaho abiacajuć, asabliwa ŭ časy pieradwybarnyja ŭ Sojm i Senat, kab tolki my ich swaimi hałasami tudy prawiali, ale tam robiać zusim adwarotna i najčaściej na našu niekaryść.

Kab nia dacca hetamu, my pawinny być świadomymi, zarhanizawany ŭ swaje nacyjanalnyja partyi i być siabrami swaich kulturna-praświetnych instytucyjaŭ, jak Bieł. Inst. Hasp. i Kult. i inš.

Čaławiek, praświečany choć krychu, świadomy i zarhanizawany, zaŭsiody budzie cikawicca hramadzkaj sprawaj, budzie čytać rodnyja hazety i knižki. Hetaje-ž apošniaje nawučyć jaho paznać siabie i swaju hodnaść čaławieka.

Paznaŭšy swaju hodnaść čaławiečuju, paznaje i swaje prawy ŭ značeńni hramadzkim, a świedamaść swaich ideałaŭ heta ŭžo jość šlach da ich.

Marwič.

Z hazet.

Dziesiać hadoŭ tamu ŭ Šwajcaryi.

„Słowo", 4-X-28 h. u adcinku „Odruchy przed-genewskie" źmiaščaje cikawyja wiestki ab niezaležnickich imknieńniach narodaŭ, žywučych na terytoryi byŭšaj Rasiei. Z henaj staćci dawiedywajemsia, što 10 hadoŭ tamu ŭ Šwajcaryi była ŭžo hutarka i ab niezaležnaści Biełarusi. Pačynalnikam hetych wialikich dumkaŭ u toj čas byŭ wiedamy ciapier u Wilni Ks. Dr. prałat Wiskont, jaki prabywajučy ŭ toj čas u Šwajcaryi, zhrupawaŭ kala siabie Litoŭcaŭ, Palakoŭ, Ukraincaŭ i Biełarusaŭ dziela apracawańnia budučaha planu niezaležnickaha, ale zhodnaha miž saboj sužyćcia Litoŭcaŭ, Palakoŭ, Biełarusaŭ i Ukraincaŭ.

Swaje hetyja plany ks. Wiskont pašyraŭ pry pomačy šwajcarskaj presy, jak u „Courrier de Geneve", a tak-ža ŭ časopisi „La liberte". U swaich staćciach ks. Wiskont zaklikaŭ Biełarusaŭ, Ukraincaŭ, Palakoŭ i Litoŭcaŭ da stwareńnia asobnaha kamitetu dziela pracy nad uspomnienymi planami. U 1918-m hodzie sapraŭdy paŭstała kamisija „Commission de l'Est", u skład jakoj uwajšoŭ Iżycki, jak pradstaŭnik ad Biełarusaŭ. Hienaralnym sekretarom hetaj kamisii byŭ ks. Wiskont, katory ŭwieś čas swajho prabywańnia, abo ŭ Fryburhu, abo ŭ Ložańnie byŭ dušoj jaje. Kamisija heta paŭstała i wiała swaju pracu ŭ Lozańnie. Na žal, jak bačym, hetym pryhožym i słušnym dumkam ks. Wiskanta nia było sudžana ździejśnicca; pryhožyja słowy astalisia sławami, a pierawaha siły realnaj z boku Palakoŭ zrabiła swajo.

Litoŭcy z dapamohaj Ukraincam prociŭ Polščy.

Pad takim zahałoŭkam „Dziennik Wileński" Nr. 263 za hazetaj „Dzień Kowieński" padaje, što ŭ źwiazku z lwoŭskimi padziejami Litoŭska-Ukrainskaje T-wa ŭ Koŭnie wydała da Ukraincaŭ adozwu, wyražajučy im spačućcio i abureńni na Palakoŭ z pryčyny metody, jakuju Palaki stasujuć adnosna Ukraincaŭ. T-wa zaznačaje ŭ adozwie, što padziei 1 listapada ŭ Lwowie zakrapilisia na zaŭsiody ŭ sercach litoŭskich. Adozwu padpisali praf. Biržyška, praf. Krewe-Mickiewičis, d-r Puryckas, praf. L. Wojlonis, R. Skipitis, J. Bartowičus, W. Dandzwardas.

Padobnaje spačuwajučaje wyražeńnie, jak piša „Dzieńnik Wilenski"— „bratom" Ukraincam, katoryja daznali hwałtaŭ i źniewažeńnia z boku aźwiarełych ich kataŭ,—studentaŭ Palakaŭ u Lwowie, pierasłaŭ centralny wykanaŭčy kamitet—arhanizacyi pawarotu Wilni. Adozwu padpisali: praf. M. Biržyška, inž. Sližys, K. Łapanas, praf. Žemajtis i Kaŭza.

Hdzie jość punkt ciažaru?

Pad takim zahałoŭkam „Przegląd Wilenski" Nr. 18 razważajučy sprawu polska-litoŭskaha sporu miž inšym piša: — „Nie padlahaje sumliwu, što ŭschodnija hranicy Polščy nia jość apiortyja ani na padstawach historyčnych, ani gieograficńych, ani etnograficńych. Jość susim słušnyja i prypadkowyja. Hranica polska-litoŭskaja idzie sučasnaj linijaj dziela taho, što wojski hien. Želihoŭskaha da jaje dajšli; hranica polska-biełaruskaja stałasia dziela taho, što p. Dombski mieŭ sentyment da Nawahradčyny, nie pawažna traktawaŭ Miensk i Słuck; hranica polska-ŭkrainskaja nia maje nijakich padstawaŭ". Dalej u hetym artykule haworycca: — „Imknieńnie da siabie raździortych čaściej Litwy, Biełarusi i Ukrainy budzie ŭzrastać, nie zanikać. Heta adno ŭžo, nawat u wypadku pradaŭžajučahasia abiezuładniańnia Rasiei i Niamieččyny, wajaŭniča napoŭnić turbotaj polskich palitykaŭ ab dalejšaj pryšłaści i abudzić refleksyju, ci sučasnyja hranicy zaćwierdžany Radaj Ambasadaraŭ možna ŭważać za wiačystyja, jak ich akreśliła z zachopleńniem adna z waršaŭskich hazet".

Z.

PAŠYRAJCIE „BIEŁ. KRYNICU!"

Dla biełaruskich dzietak patrebna škoła ŭ rodnaj mowie biełaruskaj.

Kožny narod maje swaju rodnuju školu, dyk i našyja biełaruskija dzietki majuć da jaje prawa, jakoha nichto nie pawinien ad ich adabrać. Nawuka ŭ rodnaj mowie bolš zrazumiełaja, jak u inšych čužych mowach.

Nawat baćki nia majuć maralnaha prawa admaŭlać swaim dzietkam rodnaj škoły. Mocna pahwałčajuć henaje prawa tyja baćki, katoryja nie damahajucca dla swaich dzietak škoły ŭ rodnaj mowie. Prawa na rodnuju školu nam Biełarusam u Polščy dajecca zakonami z dnia 31.VII 1924 h. i z dnia 7.I 1925 h.

Pawodle hetych zakonaŭ biełaruskija ŭradawyja škoły mohuć adčyniacca ŭ Wilenskim, Nawahradzkim, Paleskim wajawodztwach, u Horadzienskim i Waŭkawyskim pawietach, Biełastockaha wajawodztwa.

Kab atrymać rodnuju biełaruskuju školu, treba padawać deklaracyi pawiatowamu Školnamu Inspektaru nastupnaha źmiestu:

Deklaracyja.

Ja nižej padpisany(aja) (imia i proźwišča), hramadzianin(ka) Polskaj Rečypaspalitaj, biełaruskaj nacyjanalnaści, žychar (nazoŭ wioski, chutaru, miastečka), hminy (nazoŭ), pawietu (nazoŭ), jak baćka—maci—praŭny apiakun dziciaci — u školnym wieku.
(imia dziciaci).
Na padstawie artykułu ŭstawy z dnia 31.VII 1924 h. źmiaščajučaha niekataryja pastanowy ab arhanizacyi školnictwa (Dz. U.R.P. Nr. 79, poz. 766) žadaju ŭwiadzieńnia ŭ istnujučuju — majučuju adkrycca—publičnuju narodnuju školu ŭ (nazoŭ wioski, miastečka) biełaruskaj wykładowaj mowy.

Dnia . . . 1928 h.

....
(podpis ułasnaručny)

Da Školnaha Inspektara ŭ m.
(nazoŭ miesta)

UWAHA: niepatrebnych słoŭ pisać nia treba, a kali błanki drukawanyja, to niepatrebnyja słowy treba zakreślić.

Deklaracyi pawinny składać tolki baćki dziaciej, abo kali baćkoŭ niama, to apiakuny. Deklaracyi treba pisać pabiełarusku, abo papolsku. Podpis na deklaracyi treba zawieryć u hminie, abo suddździ, ci nataryusa. Wojt nia maje prawa admaŭlacca zawiarać podpisaŭ na deklaracyjach školnych, bo ŭ praciŭnym wypadku narušyŭ-by zahad Ministra Unutranych Spraŭ z dnia 12 lutaha 1925 h. Podpisy na deklaracyjach wojt zawiaraje biazpłatna.

Padpisaŭšyja deklaracyi na biełaruskuju školu i zawieryŭšy padpisy ŭ hminie, ci ŭ suddździ, abo nataryŭsie, kab ablahčyć u hetaj sprawie turboty — mohuć daručyć swaje deklaracyi adnamu čaławieku (paŭnamocniku) padać ich pawiatowamu Školnamu Inspektaru.

Taki paŭnamocnik pawinien zrabić spis baćkoŭ-apiakunoŭ, padpisaŭšych i daručyŭšych jamu deklaracyi, dla padačy jajo pawiatowamu Školnamu Inspektaru nastupnaj formy:

Spis

Hramadzian wioski.................................,
hminy ...., pawietu ....
jakija na padstawie rasparadžeńnia Min. R.S. i P.A. z dnia 7.I 1925 h. skłali Školnamu Inspektaru ŭ ....,
deklaracyi ab žadańni nawučańnia dziaciej u rodnaj biełaruskaj mowie i spis dziaciej školnaha ŭzrostu.

	Imia i proźwišča baćki ci matki, ci praŭnaha apiakuna	Imiony dziaciej padadz. u deklaracyi
1		1 3 2 4
2		1 3 2 4
5		1 3 2 4
10		1 3 2 4

Paŭnamocnik pawinien ad siabie napisać da Školnaha Inspektara zajawu nastupnaha źmiestu:

Panu Školnamu Inspektaru
ŭ mieście ....

Paŭnamocnika žycharaŭ wioski......................, hm..........................
pawietu......................................

....
(imia i proźwišča)

Zajawa.

U źwiazku z rasparadžeńniem Ministra Relihijnych Spraŭ i Publičnaj Aświety z dnia 7.I 1925 h. u sprawie školnaha ŭstawu z dnia 31.VII 1924 h., ja nižej padpisany paŭnamocnik sialan wioski......................, hm......................., pry hetym pierasyłaju padpisanyja i zawieranyja deklaracyi ŭ liku........ št. na........ dziaciej, u sprawie biełaruskaje wykładowaje mowy ŭ škole ŭ wioscy............................, hm.......................
Adnačasna padaju da wiedama, što ŭsie deklaranty daručyli mnie infarmawać inspektarat ab patrebnych jamu dadatkowych danych.
Dnia . . . 1928—9 h.

....
(podpis)

Padpisaŭšy hetuju zajawu *paŭnamocnik sam* ułasnaručna pawinien usie daručanyja jamu deklaracyi z swajej henaj zajawaj złažyć pawiatowamu Školnamu Inspektaru, trebujučy na heta ŭsio ad Inspektara pakwitawańnia, abo wysłać hetyja deklaracyi z zajawaj piśmom paleconym, (zakaznym), pakidajučy pry sabie spis baćkoŭ-apiakunoŭ, złažyŭšych deklaracyju.

Tolki tady adčynicca biełaruskaja ŭradawaja škoła, abo pieratworycca istnujučaja polskaja škoła ŭ biełaruskuju, kali baćki z adnaho školnaha wokruhu padaduć Školnamu Inspektaru jak možna bolš deklaracyjaŭ, a prynamsi nia mienš, jak na 40 wučniaŭ, što chočuć, kab ich dzieci wučylisia ŭ biełaruskaj mowie.

Dyk niachaj kožny Biełarus—baćka dziaciej školnaha ŭzrostu spoŭnić swoj hramadzki i maralny abawiazak adnosna rodnaj škoły. Čym bolš budzie padana deklaracyjaŭ na biełaruskuju školu, tym bolšaja budzie peŭnaść jaje atrymać.

J. P.

Z biełaruskaha žyćcia.

Z BIEŁARUSI PAD POLŠČAJ.

Zwalnieńnie z wastrohu A. Kančeŭskaha. Hetymi dniami zwolnieny z wastrohu hram. A. Kančeŭski, wiedamy biełaruski hramadzki dziejač. Hram. Kančeŭski prasiadzieŭ u wastrozie čatyry hady. Zasudžany byŭ za prynaležnaść da Biełaruskaj Rewalucyjnaj Arhanizacyi.

Kalendar-knižka na 1929 hod. Na dniach wyjdzie ŭ świet biełaruski kalendar-knižka na 1929 hod Wydawieckaha T wa. Źmiest wielmi bahaty. Knižka budzie kaštawać mienš-bolš 1 zł. 50 hr.

Nowyja knižki. — Wyjšli z druku i pastupili ŭ prodaž knižki: „Рунь Веснаходу" — zbornik wieršaŭ paetaŭ i piśmieńnikaŭ Zach. Biełarusi;— i „З сучаснае прозы Нямеччыны"— M. Hnatyšaka, pierakład z ukrainskaje mowy A. Bartula. Abiedźwie kniž-

Uładysłaŭ Kazłoŭščyk.

Ab fizyčnym wychawańni ŭ Biełarusaŭ.

(Hladzi „Bieł. Krynicu" Nr. 52)

Jakuju-ž systemu fizyčnaha wychawańnia pawinny ŭziać Biełarusy ahułam?

Biełarusy pawinny mieć takuju himnastyčnuju systemu, jakaja-b wylačyła jaho fizyčnyja i duchowyja niastačy. Systema hetaja pawinna być asnowana na ścisłych nawukowych dziejnikach, heta značyć ŭsie himnastyčnyja ruchi pawinny być widawočna karysny i hetaja karyść musić być dakazana na asnowie anatomii, fizyjalohii i psychalohii. Mnie zdajecca, što my, Biełarusy, wybirajučy himnastyčnuju systemu, pawinny ŭziać za asnowu Šwedskuju systemu Linha i jaho syna Hijalmara, jakaja apirajučysia na nawukowych dziejnikach pazwolić nam wybrać, abo wykinuć peŭnyja ruchi niekarysnyja, abo i karysnyja, ale nia kožnamu.

Anatomičnyja, fizyjalohičnyja i psychalohičnyja doślredy pakažuć nam, jakija himnastyčnyja ruchi peŭnaj asobie jość patrebnyja, a jakija nie patrebnyja.

Anatomija nam dakładna budzie apisywać paasobnyja častki čaławiečaha cieła i wučyć, jakaja pawinna być zaležnaść henych častkaŭ adna ad druhoj. Znańnie budowy čaławiečaha cieła pazwolić nam dahledzić nienarmalnyja źjawiščy ŭ im, što časta moža paŭstać dziela ad'jomnych upływaŭ štodziennaha našaha žyćcia, naprykład: pachiłaja postać, adno plačo wyšej druhoha, prywyčka kidańnia i wykonwańnia inšych pracaŭ tolki prawaj rukoj, brydki chod i h. p.

Takija nienarmalnaści mohuć dla arhanizmu zaškodzić, nie pazwalajučy prawidłowa dziejać unutranym orhanam cieła, a nawat mohuć wytwaryć chwarabliwy stan.

Na asnowie anatomii my wiedajem, što štodziennaje žyćcio zmušaje niekataryja muskuły być praz daŭžejšy čas skurčanymi, dyk dziela hetaha musima praz himnastyku ich wyciahiwać, kab dawiaści da narmalnaj daŭžyni, pamahajučy hetym sposabam narmalnamu biehu krywi, adžyŭlajučaj hetyja muskuły.

Fizyjalohija, h. značyć nawuka ab dziejańniach orhanaŭ cieła, wučyć nas, jak himnastyčnyja ruchi pawinny być zhodny z dziejańniem henych orhanaŭ, a imienna — himnastyčnyja ruchi nie pawinny pieraškadžać spraŭnamu dziejańniu orhanaŭ cieła, a nawywarat — pawinny pamahać ich lepšamu dziejańniu. Haloŭnymi takimi dziejańniami našaha arhanizmu jość dychańnie, bieh krywi i trawieńnie. Fizyjalohija jašče skaža nam, jak pawinny my karysna ŭpływać na našuju nerwowuju systemu.

Psychalohija znoŭ daść nam peŭnyja wiestki ab dziejańni zroku i słuchu. Hetaje dziejańnie chutka pawialičywajecca ad peŭnych himnastyčnych wučeńniaŭ, pieradusim ad ruchawych tawaryskich hulniaŭ i ihraŭ, jakija jość dobraj himnastykaj chutkaj ar'jentacyi i panatrawańnia.

Psychalohija taksama pamoža da paznańnia bolšaha, ci mienšaha wyrableńnia siły woli, jakaja himnastykujecca praz zmušańnie wykonywać tyja ruchi, jakija patrabujuć wytrywałaści i chacieńnia. Naahuł wychawaŭča-maralnaja karyść fizyčnaha wychawańnia wynikaje z nawuki psychalohii. Dyk wybirajučy dla Biełarusaŭ himnastyčnuju systemu, treba apiracca pieradusim na psychalohiju, jakaja pamoža dabrać takuju himnastyčnuju systemu, jakaja-b wykaraniła niastačy našaha charaktaru i była-b datarnawana da psychiki našaha narodu.

Šwedskaja systema, apračа taho, što jość ścisła abapiortaj na anatomii, fizyjalohii i psychalohii, starajecca asiahnuć ahulnuju zhodnaść metaŭ fizyčnaha wychawańnia: fizyčnuju, estetyčnuju i maralnuju. Takaja zhodnaść moža wytwarycca dziakujučy tym wymoham, jakija stawić Šwedskaja himnastyka kožnamu himnastyčnamu ruchu, a imienna: kožny ruch treba wykanać z ekanamičnym zachawańniem siły, h. značyć, što impuls nerwowy, uwodziačy ŭ ruch peŭnyja muskuły, pawinien być zhodny z siłaj, jakoj chočam wykanać peŭny ruch. Tady dla wykanańnia jakoha-niebudź ruchu tracim tolki stolki enerhii, skolki wymahaje heny ruch. Heta nas wučyć z adnaho boku šanawać swaje siły, nie pazwalajučy chutka zmučycca, z druhoha boku — wučyć panawać nad saboj, što jość nieadzoŭnaj patrebaj kožnamu ŭzrosłamu čaławieku.

Šwedskaja systema wymahaje jašče, kab kožny himnastyčny ruch byŭ wykanany hruntoŭna, dakładna, bo tolki taki ruch himnastykuje nia tolki wierchnija słai muskułaŭ, ale i ŭsie nawat najmienšyja.

Ważnym jašče jość toje, što treba himnastykawać abiedźwie pałowy cieła. Dziakujučy hetamu možna asiahnuć poŭnuju symetryju cieła i pazbycca škodnaj prawaručnaści, ad jakoj robicca naahuł słabšaja lewaja pałowa našaha cieła.

Ważnaj prykmietaj Šwedskaje systemy jašče jość toje, što ruchi, jakija pawodle jaje wykonywajucca, jość praktyčnyja, uziatyja z štodziennaha žyćcia. Ruch — nia majučy ničoha supolnaha z žyćciom, a dziela hetaha ŭ swajej asnowie štučny — nie pawinien uwachodzić ŭ prahramu racyjanalnaje himnastyki.

Ad'jomnym, što možna skazać ab Šwedskaj himnastyčnaj systemie, jość toje, što jana manatonnaja, niama ŭ joj žyćciowaje wiasiołaści.

Uziaŭšy ŭsio wyžskazanaje pad uwahu, treba skazać, što Biełarusam najlepš adpawiadaje Šwedskaja systema. Adnak drenna zrabili-b my, kab uziali całkom i na ślapoje prytarnawali da nas hetuju systemu.

Biełarusy majuć inšy charaktar i inšyja fizyčnyja i duchowyja niastačy. Dyk treba ŭziać Šwedskuju systemu tolki za asnowu našaha fizyčnaha wychawańnia i prytarnawać jaje da biełaruskich patreb, biaručy pad uwahu niastačy ŭ charaktary Biełarusa. Inakš—my pawinny apiorcisia bolš na psy-

ki wydańnia Biełaruskaha Wydawieckaha T-wa.

Wyšła tak-ža knižka „Z Majho Wakonca" — St. Stankiewiča, źmiaščajučaja wieršy: patryatyčnyja, z wiaskowaha žyćcia, abrazki pryrody, pieśni kachańnia, nastroi i roznyja. Wydańnie I. Hapanowiča. Pradajecca ŭwa ŭsich biełaruskich kniharniach. Hałoŭny skład: kniharnia Stankiewiča, Wilnia, Wostrabramskaja 2.

— Wydawiectwa „Chr. Dumki" prystupiła da druku biełaruskaha katalickaha kalendaryka na 1929 h. dla biełaruskaj moładzi. Źmiest kalendara budzie wielmi roznarodny i cikawy.

Źjezd pradstaŭnikoŭ B. Ch. D. Centralny Kamitet Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi atrymaŭ z ministerstwa dazwoł na Źjezd pradstaŭnikoŭ B. Ch. D., jaki adbudziecca 25 listapada ŭ sali Bieł. Inst Hasp. i Kultury z nastupnym paradkam dnia:

I. U hadz. 10 ranicaj biełaruskaje nabaženstwa ŭ kaściele św. Mikałaja.
II. U hadz. 11 ranicaj narady ŭ sali Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury (Wostrabramskaja 8 — 1) z nastupnym paradkam:

1. Referat ab Ideolohii B. Ch. D. (pračytaje ks. W. Hadleŭski); 2) Pierahlad prahramy (referuje pas. A. Stepowič); 3) Sprawazdača Ŭradu (pas. P. Karuza); 4) Dakłady z miascoŭ; 5) Pierawybary Centr. Kamitetu; 6) Arhanizacyjnyja sprawy (referuje stud. prawa J. Šutowič); 8) Biahučyja sprawy.

Zaprosiny pradstaŭnikom na Źjezd užo razasłany.

Čarhowyja dźwie lekcyi z biełarusaznaŭstwa, ładžanyja Bieł. Studenskim Sajuzam, adbuducca ŭ niadzielu 25-ha h.m. u sali Bieł. Instytutu Hasp. i Kult. Čytajuć: 1. hr. J. Sawicki—na temu „Staradaŭnaja tarhoŭla ŭ Połaččynie i jaje značeńnie". 2. ks. A. Stankiewič—na temu „Narysy z biełaruskaj etnohrafii" (praciah).

Pačatak a hadz. 4-j p. p. Uwachod wolny.

Nowy dochtar Biełarus. U subotu dnia 24-ha h.m. a hadzinie 1-j pa pałudni na Wilenskim Uniwersytecie adbudziecca ŭračystaja pramocyja na dochtara usich lekarskich nawuk hr. Jazepa Žuka — Siabry Biełaruskaha Stud. Sajuzu i siabry B. Ch. D. Hr. J. Žuk — sialanski syn, radziŭsia ŭ 1901 hodzie ŭ wioscy Jaginty, Sakolskaha paw., Horadzienskaj hub. Siaredniuju aświetu zdabyŭ u polskaj dziaržaŭnaj himnazii ŭ Horadni. Budučy wučniam himnazii, naležaŭ da istnujučaha pry himnazii hurtka biełaruskaj wučnioŭskaj moładzi.

U 1922 hodzie ŭstupiŭ na Wilenski ŭniwersytet. Budučy studentam naležaŭ da Biełaruskaha Studenskaha Sajuzu. U apošnich hadoch naležyć da Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi, u Centralnym Kamitecie, jakoj zasiadaje da apošniaha času. Hr. J. Žuk ciešycca dobraj apinijaj jak z boku hramadzianstwa, tak i studenstwa.

Nowamu dochtaru žadajem pamysnaści ŭ žyćci i paśpiechu ŭ pracy na niwie lekarskaj i hramadzka-biełaruskaj.

U subotu 24 i ŭ niadzielu 25.XI. siol. h. u sali Bieł. Instytutu H. i K. ŭ Wilni, Wostrabramskaja w. 8—1 adbudziecca:

SPEKTAKL - WIEČARYNA,

ładžanaja Biełaruskim Narodnym Teatram na karyść Bieł. Studenskaha Sajuzu U prahramie:

„ZALOTY" — kamed. u 3 ak., pašla ahulnyja skoki.

Pačatak punktualna ŭ 8 hadz. uwiečary.

Z RADAWAJ BIEŁARUSI.

Traktary dla B.S.S.R. U biahučym 1928-29 hodzie ŭ B.S.S.R. budzie prywieziena 55 traktaraŭ. Usie traktary, jak padaje „Сав. Бел.", pojduć dla zabieśpiačeńnia sawieckich i kalektyŭnych haspadarak. I tam u pieršuju čarhu turbujucca ab dwaroch, a sielanin niachaj čakaje.

Utwareńnie kalanizacyjnaha fondu ziamli. U 1928 29 hodzie namiačajecca ŭ B. S. S. R absledawać 1.500.000 hekt. bałotnych i inšych płoščaŭ dla wyjaŭleńnia kalanizacyjnych fondaŭ. U nastupnym hodzie namierana padrychtawać 3450 hekt. bałotnych abšaraŭ pad kalanizacyju.

Biełaruskaja kniha zahranicaj. Uprawa dziaržaŭnaha handlu B.S.S.R., jak padaje „Сав. Бел.", prystupaje da wywazu zahranicu biełaruskich, žydoŭskich i inšych knih Biełaruskaha Dziaržaŭnaha Wydawiectwa. Užo wiaducca pierahawory z čechasławackimi knižnymi firmami ab wywazie tudy biełaruskich knih, na jakija tam jość wialikaje zapatrabawańnie.

Ataka na relihiju. „Сав. Бел." padaje, što komunistyčnyja arhanizacyi źbirajucca pašyryć prociŭ-relihijnuju ahitacyju. U hetym (musić hieneralnym) pachodzie prociŭ relihii kamsamoł źbirajecca puścić u chod usie mahčymyja pryłady: radyjo, kinoteatry, adpawiednuju literaturu i ŭsialakaha rodu inšymi sposabami wiaści prociŭrelihijnuju prapahandu. Jak widać, baraćba z relihijaj kamsamołu nia wielmi ŭdajecca, kali arhanizujuć taki wialiki prociŭ-relihijny pachod i možna skazać z peŭnaściaj, što pieramohi nad relihijaj nie asiahnuć.

Z Niezaležnaj Litwy.

Arhanizacyja Wilenčykaŭ u niezaležnaj Litwie prawodzie niazwyčajna ažyŭlenuju akcyju. Ad peŭnaha času z inicyjatywy hetaj arhanizacyi adbywalisia zbory achwiar, pryznačanych na fond im. Basanowiča. Jak padaje „Lietuwos Aidas", da 1 listapada siol. h. sabrana na hety fond 39.910 litaŭ 67 cent,

Uradawaja dapamoha dla sialan paciarpieŭšych ad nieŭradžaju. Apiača tych kredytaŭ, jakija wyznačany litoŭskim ziamielnym bankam dla haspadarak paciarpieŭšych ad nieŭradžaju, litoŭski ŭrad šukaje nowych kredytaŭ na kuplu pošaru ŭ 1929 h.

Pawodle sabranych wiestak, kab zabiaśpiečyć ziamielnyja haspadarki ŭ pošar, treba 2 miljony lit.

Da hetaha času ŭžo ŭ uradawych ustanowach wyznačana 638 tysiač lit. Kožnaja haspadarka ŭciarpieŭšaja ad nieŭradžaju maje prawa atrymać 1000 litaŭ pazyčki, płaciačy za jaje 5 proc. u hod. Hrošy atrymliwajuć sialanie praz kooperatyŭnyja arhanizacyi. Pawodle niaspraŭdžanych wiestak naahuł treba budzie wydać sialanam kala 10 miljonaŭ litaŭ.

Nowy twor u biełaruskaj mowie. Užo skončana i pryhatawana da druku nowaja kniha ŭ biełaruskaj mowie pad zahałoŭkam „Litwa".

Jak nazowa knihi „Litwa", tak i toj fakt, što jana napisana ŭ biełaruskaj mowie, jasna pakazywajuć na metu napisańnia hetaj knihi.

Litoŭski narod—heta toj susiedni z nami narod, z jakim u swoj čas razam budawali swajo hramadzka-palityčnaje žyćcio, z jakim złučyła nas sama historyja i palityčnyja darohi jakoha ŭ mnohim adnolkawyja z našymi. I ciapier hetyja dwa bratnija narody pawinny ŭzajemna cikawicca swaim žyćciom, jak heta było i ŭ minuŭščynu.

Blizka što kožny hramatny Litwin razumieje biełaruskuju mowu i pry žadańni maje mahčymaść aznajomicca z biełaruskim adradženskim rucham, z biełaruskaj kulturaj i žyćciom, ale niamnohija Biełarusy razumiejuć litoŭskuju mowu i dziela taho, kab i Biełarusam dać mahčymaść aznajomicca jak z žyćciom litoŭskaha narodu, tak i z pastupowym raźwićciom litoŭskaj dziaržaŭnaści, hramadzkaści, kultury, pramysłowaści, tarhoŭli i h. d., Biełaruski Centr u Litwie i nadumaŭ apracawać wyšej uspomnienuju knihu ŭ biełaruskaj mowie.

Aŭtar knihi-inžynier K. Duž-Dušeŭski, supracoŭničaŭ B. Barysowič.

Kniha maje być dobra ilustrawanaj i budzie mieć kala 300 drukawanych bałon.

Bazyluk.

Z Polščy.

Pasiedžańni Sojmu i Senatu, jak my ŭžo pawiedamlali, pašla letniaha pierarywu pačalisia 31.X siol. h. i adbywajucca ciapier. Na paradku dnia znachodzicca razhlad bludžetu na 1929-30 hod.

10 hetaha miesiaca Sojm i Senat paświaciŭ swaje pasiedžańni światkawańniu 10-ch uhodkaŭ niezaležnaści Polščy. Biełaruskija i ŭkrainskija pasły z senatarami, jak my ŭžo pawiedamlali, u światkawańni niezaležnaści polskaj dziaržawy ŭdziełu nia brali. Mi-ž inšymi sprawami—maršałak Sojmu abwieściŭ damahańni prakuroraŭ ab wydačy sudu šmat jakich pasłoŭ. U lik hetych pasłoŭ papadajuć biełaruskija pasły: Dwarčanin i Wałyniec—za toje, što wykazali spačućcio asudžanym hramadzistam pašla adčytańnia nad imi prysudu.

Biełaruska-ŭkrainski pasolski klub unios prapazycyju u sprawie dapamohi dla žycharstwa Wilenščyny i niekatarych pawietaŭ Nawahradčyny, jakoje ŭciarpieła ad nieŭradžaju i stychijnych katastrofaŭ.

Padana tak-ža i pryniata Sojmam prapazycyja ŭ sprawie biezadkładnaha adčynieńnia biełaruskaj himnazii ŭ Radaškawičach. Pasoł Mackiewič, manarchist, redaktar hazety „Słowo", u swajej pramowie, miž inšym, padčyrknuŭ, što zakryćcio Radaškaŭskaj himnazii ŭwachodziła ŭ plany tej častki biełaruskaha „hramadzianstwa", jakaja stała na punkt hledžańnia „sanacyi" polska-biełaruskich adnosinaŭ.

Dnia 16 hetaha miesiaca pasoł Wałyniec (Biełarus), u swajej pramowie ŭspomniŭ, miž inšym, wyšej prywiedzienyja słowy pasła Mackiewiča, dadajučy, što pad hetymi biełaruskimi „sanatarami" treba razumieć J. Stankiewiča, R. Astroŭskaha i inšych.

U sprawie krywawych padziejaŭ u Lwowie, u Sojm uniesieny až try śpiešnyja prapazycyi. Prapazycyja ŭkrainskich pasłoŭ damahajecca: 1) razśledawańnia sprawy nadzwyčajnaj kamisijaj, 2) udaleńnia z pasady wajawody, 3) achowy žyćcia i majemaści

chalohiju, jakaja pakaža nam, jak pry pomačy fizyčnaha wychawańnia my pawinny razbudzić u Biełarusa tyja duchowyja prykmiety, jakija ŭ jaho mała raźwity, — a imienna: treba razruchać nahramadžanuju ŭ jaho žyćciowuju siłu, zrabić charaktar Biełarusa bolš ćwiordym i stanoŭčym, uzwysić jaho pakornuju dušu da ambicyi i hordaści, wyhnać z jaho pryhonnuju dušu, nie pazwalajučuju jamu trymacca i ŭważać siabie na raŭnie z „wialikimi" hetaha świetu.

Usie hetyja prykmiety ducha možna asiahnuć praz fizyčnaje wychawańnie, biaručy za asnowu Šwedskuju systemu, kładučy pry hetym nacisk na adzin z jaje dziejnikaŭ — psychalohiju. Heta možna asiahnuć takim sposabam, što ŭsie himnastyčnyja ruchi Šwedskaje himnastyki abramawać u tawaryskija ruchawyja hulni, ihry i sporty, za wyniatkam takich ruchaŭ, jakija, pamima taho, što jość karysny, — nia budzie mahčymaści ŭ hulniach, abo ihrach wykanać.

Tolki ruchawyja tawaryskija hulni, ihry i sporty dajuć wialikuju wychawaŭča-hramadzkuju karyść, pobač z fizyčnaj łoŭkaściu. Sama-ž štučnaja himnastyka wyrablaje tolki fizyčnuju siłu. Dziela hetaha ŭsie ciapierašnija kulturnyja narody źwiartajuć uwahu ŭ fizyčnym wychawańni pierawažna tolki na tawaryskija ihry i sporty. U hetym usich wypieradžaje Anhlija i Ameryka.

My, Biełarusy, musim ŭ fizyčnym wychawańni źwiartać uwahu pieradusim na tawaryskija ruchawyja hulni, ihry i sporty. Bo ŭ hetym tolki fizyčnaje wychawańnie ŭpływaje karysna na wyrableńnie hramadzkaści. A nam bolš, jak kamu inšamu, treba pryswajwać dziejniki hramadzkaha žyćcia. U tawaryskich ihrach i sportach učaśnik wučycca, dla ahulnaha dabra tawarystwa, pazbywacca swajej ehoistyčnaj upartaści, tak kidajučajsia ŭ wočy ŭ našym biełaruskim hramadzkim žyćci. Apiača ŭsiaho wyšej apisanaha, tawaryskija ihry i sporty demakratyzujuć hramadzianstwa. Tut biare ŭdzieł bahaty i biedny, sielanin, rabotnik i arystakrata. U sporcie toj atrymliwaje sławu i pawažańnie, chto jość fizyčna najłaŭčejšy i najdužejšy, kim-by jon nia byŭ z pachodžańnia.

Biełarusy majuć šmat swaich narodnych ihraŭ, jakija źmiaščajuć amal nia ŭsie ruchi, wymahanyja Šwedskaj himnastynaj systemaj. Da biełaruskich hihijenistaŭ, wychawaŭcaŭ naležyć sprawa daboru roznych narodnych hulniaŭ i ihraŭ u źmiest lekcyi biełaruskaje himnastyki, jakaja, jak ja ŭžo kazaŭ, pawinna być apiorta na pryncypach Šwedskaje systemy, z tym, što ŭsie ruchi, katoryja raić hetaja systema, — pawinny być pamahčymaści wykanany pry pomačy tawaryskich hulniaŭ i ihraŭ. Kančajučy ab fizyčnym wychawańni, zaklikaju ŭsich świadomych Biełarusaŭ arhanizawacca ŭ himnastyčna sportawym kirunku, pieradusim hurtawacca ŭ našyja skaŭtskija tawarystwy. Niachaj u kožnaj wioscy, miastečku, pobač z kulturna-aświetnym hurtkom, budzie jakoje niebudź i sportawaje tawarystwa.

Arhanizatar u hetym kirunku znojdzie ŭ kožnaj wioscy sotni achwotnikaŭ tawaryskich ihraŭ i sportaŭ. Sportawaja arhanizacyja najchutčej dašć realnyja rezultaty i padniasie fizyčna i maralna našuju moładź!

I śmieła možna skazać, što kali ŭ našaj zahnanaj Baćkaŭščynie raspaŭsiudzicca ahulna sport, skaŭtstwa i h. p., naš kraj budzie krajem wołataŭ za lepšuju dolu sabie i ŭsiej ludzkaści.

Dyk uzmacniaj, Biełaruś, siłu dzietak swaich,
kab mahli ŭsie hrudźmi baranić praŭ Twaich,
Kab mahli za Ciabie ŭsie haroj pastajać, a ŭ patrebie, u biadzie i žyćcio na't addać.

Kaniec.

LITERATURA,

z jakoj aŭtar karystaŭsia pry napisańni fizyčnaha wychawańnia:

В. Ластоўскі, — Гісторыя Беларускаи (Крыйскаи) кнігі. Коўна, 1926 г.

Е. Р. Романовъ, — Бѣлорусскій сборникъ. Выпускь восьмой и девятый. Бытъ Бѣлорусса. Вильна, 1912 г.

Ў. Ігнатоўскі, — Кароткі нарыс Гісторыі Беларусі. Вільня, 1921 г.

Lucjan Rydel, — Dzieje Polski.

Dr. Eugenjusz Piasecki, — Dzieje wychowania fizyčnego. Lwów, Kraków, Waršawa 1925 r.

Л. Чарняўская, — дзяцінныя гульні. Вільня, 1919 г.

Wojskowy Instytut naukowo-wydawniczy, — Zabawy i gry ruchowe dla wojska. Warszawa 1922 r.

Regulamin wychowania fizycznego. Warszawa, 1922 r.

J. Jungraf, — Wychowanie fizyczne w wojsku. Warszawa, 1924 r.

И Бельлярминовъ, — Елементарный курсъ всеобщей Русской исторіи. С. Петербургъ, 1910 г.

Dr. Bulas, — Taniec u Greków i Rzymian. Kurjer literacko-naukowy, 1927 r.

Dziennik Bydgoski z 1927 r.

— —

Maje zapiski z Historyi Biełarusi, wykładanaj *W. Łastoŭskim* na pieršych wučycielskich kursach pry centralnaj radzie Wilenščyny i Horadzienščyny ŭ 1919 hodzie.

Abawiazkam kožnaha świedamaha čytača „Bieł. Krynicy" jość uważna čytać samomu i druhich zachwočywać da čytańnia swaju rodnuju hazetu.

ŭkr. nasielnictwa i 4) adškadawańnia paciarpieŭšym.

Polskich pasłoŭ jość dźwie prapazycyi: klubu „adzinki“—dziaržaŭnaja ŭ spakojnym tonie damahajecca razsledawańnia sprawy z usimi wynikami. „Klub narodowy“—damahajecca kary dla biezpasrednych spraŭcaŭ i palityčnych arhanizacyjaŭ i „zawieszenia“ dziejnaści ŭkr. tawarystwaŭ, asabliwa „Sokoła“.

Rewizii i aryšty ŭ Zachodniaj Ukrainie. Paśla zabureńniaŭ u Lwowie, jak padajuć ukrainskija hazety, adbylisia rewizii i aryšty ŭ Lwowie, Kałomyi, Chodorowie, Bierežanach, Haličy i Jezupoli. Pryčyna rewizii i aryštaŭ—lwoŭskija zabureńni ŭ dzień hetaha miesiaca.

Z zahranicy.

U Rumynii kala 10 hadoŭ wiadziecca zmahańnie za ŭładu miž partyjaj liberalnaj (kapitalisty, abšarniki, kupcy i ŭradaŭcy — padobnaj da polskaj „Adzinki“) i partyjaj narodna-sialanskaj. Da hetaha času pieramahali liberały. Zmahańnie sialan z liberałami mocna zawastryłasia, pierawažna ŭ hetym hodzie. Sialanskaja partyja zarhanizawała cely čarod wializarnych masawych manifestacyjaŭ, ab jakich my pawiedamlali (pamiž inšymi manifestacyja ŭ Alba Julija, u jakoj pryjmała ŭdzieł bolš 150 tysiač sialan). Niezważajučy na heta, liberały ŭłady z swaich ruk nia puścili. Ale pryjšła sprawa pažyčki zahraničnaj, jakoj Rumynija na hwałt patrabuje. Urad, jaki znachodziŭsia ŭ rukach liberałaŭ, pačaŭ šukać apory ŭ narodzie, kab zahraničnyja kapitalisty wieryli, što hrošy ich—pazyčanyja Rumynii — nie prapaduć. Dyk woś tut sialanskaja partyja i wykarystała pałažeńnie ŭ dziaržawie, zajaŭlajučy, što pazyčki nia prymaje, pakul budzie ŭłada ŭ rukach liberałaŭ. Paśla hetkaj pastanoŭki sprawy, liberalny ŭrad, na čale jakoha stajaŭ p. Bratijanu, padaŭsia ŭ adstaŭku, a Rehiencyjnaja Rada, jakaja zamiaščaje małaletniaha karala, daručyła stwaryć urad pawadyru sialanskaj partyi p. Maniu. Hety sialanski pradstaŭnik p. Maniu ŭtwaryŭ urad, jaki składajecca tolki z siabraŭ sialanskaj partyi. Nowaŭtwaryŭšamusia sialanskamu ŭradu zahraničnyja kapitalisty zajawili, što hrošy dla Rumynii pažyčać, čym dakazali, što majuć dawier da ŭradaŭ sialanskich, a nia ŭradaŭ biurokracyi. Hetakim sposabam rumynskija sialanie dajšli da ŭłady.

U Zł. Št. Ameryki 6 hetaha miesiaca adbylisia wybary prezydenta. Na prezydenta wybrany Horbert Hoower. Kandydataŭ na prezydenta było dwuch. — Hoower i Smith. U wybarach na prezydenta Hoowera adyhrali wializarnuju rolu kabiety, bo Hoower jość praciŭnikam uwiadzieńnia prawa ŭ Amerycy wyrabu i pradažy spirtnych napitkaŭ, a Smith źjaŭlajecca prychilnikam uwiadzieńnia hetakaha prawa — (u Amerycy praz uwieś čas wialikaj wajny i ciapier zabaroniena wyrablać alkaholnyja napitki i ich pradawać). Dyk kabiety amerykanskija, nia chočučy, kab mužčyny papiwali harełačku,—hałasawali za Hoowera. Dziakujučy wialikamu zacikaŭleńniu ŭ wybarach kabiet, katoryja masowa z pačućciom abawiazku išli na wybary i hałasawali za Hoowera, hety apošni staŭsia wybrany na prezydenta.

U Francyi dasiulešni ŭrad padaŭsia ŭ adstaŭku. Pryčynaj adstaŭki — sprytnaja apazicyjnaja palityka Kajo. Nowy ŭrad utwaryŭ sučasny staršynia ministraŭ Poincare. Sprawy palityki zahraničnaj astalisia ŭ rukach taho samaha Brianda. Francuskija radykały, na čale z Herriotam, u skład nowaha ŭradu nie ŭwajšli. Urad Poincare ŭ parlamancie maje susim małuju bolšaść hałasoŭ. Dziela hetaha nichto nie warožyć jamu doŭhaha istnawańnia.

U S.S.R.R. 7 kastryčnika siol. h. (pa staramu stylu) adbyłosia światkawańnie adzinaccatych uhodkaŭ kastryčnikawaj rewalucyi. Pry hetaj nahodzie, kamunistyčnyja arhanizacyi ŭwa ŭsich dziaržawach raskinuli pabolšanuju porcyju praklamacyjaŭ i wywiešywali, dzie zmahli, čyrwonyja ściahi. Radawyja palityki z wialikaj radaściaj witali wiestku ab wychadzie wialikaha kniazia Mikałaja Mikałajawiča, prabywajučaha ŭ Paryžy (Francyja), z rasiejskaha emihracyjnaha kamitetu; hety-ž Mikałaj Mikałajewič zajawiŭ publična, što nia dumaje zmahacca z maskoŭskim radawym uradam.

U Łatwii dasiulešni ŭrad padaŭsia ŭ adstaŭku. Utwareńnie nowaha ŭradu prezydent respubliki daručyŭ socyjał-demokratam. Polskija palityki čakajuć u Łatwii ŭradu sialanskaj partyi, jakaja pry sučasnym składzie parlamantu nia maje nadziei hetaha asiahnuć. Kali da ŭradu ŭ Łatwii dojduć socyjalisty, — trudna spadziawacca dobrych wynikaŭ z pierahaworaŭ polska—łatwijskich u sprawie dahaworu čyhunkawaha (žaleznadarožnaha) i handlowaha.

—U minułuju subotu 17 i niadzielu 18 hetaha miesiaca Łatwija światkawała dziesiatyja ŭhodki niezaležnaści swajej dziaržawy. Światkawańnie, jak pawiedamlajuć hazety, adbyłosia wielmi ŭračysta. Henaje wialikaje świata Łatwijskaha narodu ušanawali mnohija susiednija dziaržawy, wysyłajučy ŭ Łatwiju na uračystaść 10-ch uhodkaŭ niezaležnaści swaje delehacyi.

Liha Narodaŭ niezadoŭha maje raspačać swaju pracu. Na paradku dnia hetaj najbližšaj sesii Lihi znachodzicca, miž inšymi, i sprawa polska-litoŭskaha sporu.

DA NAS PIŠUĆ.

PATREBA RODNAJ MOWY Ŭ ŠKOLE.

W. Padwarancy, Turhielskaj hm., Wil.-Trockaha paw. U našaj wioscy jość polskaja paŭšechnaja škoła. Wučacca ŭ joj našy wiaskowyja dzietki Biełarusy. Najhoršaja biada, što dzietki našy polskaj mowy nia znajuć ani ŭ zub. Wučycielka choć moža i znaje našu biełaruskuju mowu, ale-ž da našych dzietak pa-biełarusku ani huhu. Mučycca wučycielka, a jšče bolš mučacca našy dzietki, nie razumiejučy polskaj mowy, u jakoj pramaŭlaje da ich wučycielka. Nawuka ŭ takich warunkach, peŭnież, wielmi trudnaja, a prosta i niemahčymaja. U hetaj sprawie dzietki susim niawinawatyja, časta cierpiać niezasłužanyja ad wučycielki školnyja kary. Našto-ž heta mučyć wucycielku, a jšče bolš našych dzietak. Ci nia lepš było-b uwiaści ŭ školu dla biełaruskich dzietak wykładowuju mowu dla ich zrazumiełuju—biełaruskuju. Tady-b i nawuka lepš pašła ŭpierad, nia mučylisia-b i wučycielka i našy dzietki.

A. U.

POLSKAJA WIERA.

Dwareckaja hm., Nawahradzkaha paw. Ci heta sumyśla, ci nie razbirajecca naš hminny pisar p. Liniuta pytajučysia ŭ interesantaŭ, jakoj wiery. Pisar p. Liniuta 13. X siol. h. u adnaho 18 hadowaha chłapca pytaŭsia, jakoj wiery—polskaj ci prawasłaŭnaj? Sapraŭdy dziŭna, što hminny pisar i nia wiedaje taho, što polskaj wiery niama.

— —

U našaj Dwareckaj hminie 13. X. siol h. adbylisia wybary wojta. Na wojta wybrany świedamy Biełarus, hram. W. Laskoŭski. Pry wybarach byŭ i sam Nawahradzki Starasta.

T.

MAŁAČARNIA BIEZ ADPAWIEDNAHA KIRAUNICTWA.

Opsa, Brasłaŭskaha paw. U nas jość małačarnia. Kirawaŭ joj špiarša p. N. Ciapier staŭ kirawać p. O. Ale p. O. niejak pakirawaŭ tak, što małačarnia zachistałasia. Takoj ustanowaj kirawać treba ŭmieć. Dyk radzim p. O. pawučycca, a na hety čas pakul p. O. nawučycca, treba kab kirawali małačarniaj tyja ludzi, katoryja dobra znajuć małačarskija sprawy.

L. Z.

PATREBNY TOLKI DZIEJAČY, HRAMADZKA NIAZNANYJA LUDZI — HETA SYREC DLA ABROBKI.

Lida. Dawiedaŭšysia ad hram. St. W., što pasoł Janka Stankiewič šukaje pracaŭnika ŭ swaju nowaatkrytuju ŭ Lidzie kniharniu, ja, — budučy biezrabotnym, — świedamy Biełarus, majučy siaredniuju aświetu, ličyŭ siabie adpawiednym na hetaje stanowišča i źwiarnuŭsia ŭ hetaj sprawie da samoha pasła Janki Stankiewiča. Ale horka rasčarawaŭsia.

Na prywatnaje pamieškańnie pasła J. Stankiewiča ja pryjšoŭ a hadzinie 11 dnia. Pasoł Janka Stankiewič jašče spaŭ, ale pračchnuŭšysia—mianie pryniaŭ ležačy sam na łožku. Dawiedaŭšysia ad mianie ab mecie maich adwiedzin, pasoł J. Stankiewič zajawiŭ, što pracaŭnika ŭ kniharni ŭ Lidzie jon maje, ale kali-b takoha patrabawaŭ, dyk taki kandydat pieradusim musić mieć polskaje „obywatelstwo“ i musić być čaławiekam wyjawiŭšym siabie ŭžo, jak biełaruski dziejač. Usio heta wielmi piekna. Ale adnačasna nasoŭwajecca pytańnie: Čamu świedamy Biełarus, katory z tych ci inšych pryčyn nia maje polskaha „obywatelstwa“, pražywajučy ŭ Polskaj dziaržawie nia moža pracawać u prywatnaj biełaruskaj kniharni „Haspadarskaha Źwiazu“?! Nia dumaju, što „Haspadarski Źwiaz“ i jaho placoŭki jość kazionnymi, ale čamu wymohi kazionnyja ad pracaŭnikoŭ,—hetaha nie razumieju. Dziŭna tak-ža, čamu kanieśnie treba, kab pracaŭnik kniharni byŭ takoj asobaj, jakaja ŭžo wyjawiła siabie, jak biełaruski dziejač? Čym źjaŭlajecca arhanizacyja „Haspadarski Źwiaz“, kali jana maje na mecie tolki wyłoŭliwać biełaruskich dziejnych adzinak, a nie wyrablać takich? Paśla hetaha stanowicca jasnym, što pasoł Janka Stankiewič adkryŭ kniharniu ŭ Lidzie z metaj palityčnaj, jak ławušku na biełaruskich dziejnych adzinak u swoj „Haspadarski Źwiaz“. Ale mocna sumlawajusia, kab pasoł Janka Stankiewič znašoŭ naiŭnych, jakija zhadzilisia na jaho prapazycyi.

P. J.

ZAKLIK DA PRACY KULTURNAJ.

Da moładzi,
Dwareckaj hminy.

Darahaja moładź!

Sumna hladzieć, jak moładź prawodzić wolny čas hulniami, złučanymi z p'janstwami. Časta takija p'janyja hulni dawodziać da bojkaŭ, u wyniku jakich bywajuć kalectwy, wastroh, a najhorš—to heta spadleńnie duš moładzi. Para kinuć i zabycca hetych niadobrych nachiłaŭ. Wolny čas ad pracy štodziennaj možna wykarystać dla pracy kulturna-aświetnaj. Arhanizujsia, darahaja moładź, u hurtki Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury i biarysia za pracu nad uzhadawańniem siabie na dobrych i karysnych Baćkaŭščynie hramadzian! Treba čytać swaje rodnyja biełaruskija hazety i knižki. Dziela razryŭki, treba ładzić wiečaryny-spektakli i zarhanizawaŭšysia ŭ chor—piajać swaje rodnyja pieśni. Hetakaja razryŭka daść wializarnyja karyści i samoj moładzi i Baćkaŭščynie. Treba tolki chacieć hetak rabić, a praca na hetakaj niwie napeŭna ŭdasca i daść wialikija płady. Dyk da pracy, darahaja moładź, sama nad saboj, dawoli hnić u ciemry i šukać razryŭkaŭ u harełcy!

Urad Hurtka
Biełaruskaha Instytutu
Haspadarki i Kultury
ŭ w. Warakomščyna,
Nawahradzkaha paw.

Dziwosy i śmiachoty

z Spadarowych „chodańniaŭ“ u Ašmianie.

Nia tak daŭno, tydniaŭ sa dwa tamu, moža krychu raniej, a mo' i paźniej, aleniejak kala taho času kali Janka Stankiewič „chodaŭsia“ ŭ Wilni z wučniami Wilenskaj Biełaruskaj Himnazii i studentam S., Spadar zhulaŭ „chodańnie“ i ŭ cichim mieście Ašmianie.

Było heta tak:

Adnaje niadzieli pryjechaŭ Spadar u Ašmianu. Pryjechaŭšy zajšoŭ da adzinaha adziniusieńkaha ŭ Ašmianie siabry „Źwiazu“ hram. K. Jak na biadu, zajšoŭ tudy i hram. D., kum hram. K. U chacie byli aprača Spadara, hram. K. z žonkaj, hram. D. — i inšyja susiedzi. Pačałasia hutarka. Spadar chwaliŭsia „Źwiazam“, hram. D. naśmiachaŭsia z Spadara i „Źwiazu“. Usie inšyja słuchali. Słowa pa słowu dajšło i da „chodańniaŭ“. Spadar za kij, hram. D. plunuŭ i wyjšaŭ z chaty. Spadar za im — chacieŭ nadta-ž „chodacca“. Užo na panadworku hram. D. daŭ Spadaru štyrchača pad bok, Spadar u kryk — „karawuł“! Zbiehlisia ludzi. Spadar i hram. D. wyjšli z panadworku na wulicu i pačałasia scena. Spadar tak, hram. D. hetak, hram D. tak, dyk Spadar hetak — usio pierapiralisia. Urešcie Spadar šmyhnuŭ z wulicy ŭ karčmu, hram. D. za im, a žeŭžyki—małyja padšywancy — kryčali: dziaržy, ławi jaho! Hladzielniki ŭ rohat...—cha-cha...

Ciapier žychary miesta Ašmiany, łasyja na śmiechi, nia mohuć nijak nachwalić Spadara, paŭtarajučy pa niekalki razoŭ adzin pierad druhim pachwalnyja Spadara słowy: — Nu j dziwośnik, ale-ž i śmiachotnik—hety „nawučony“ Spadar!

Hladzielnik.

Naša Pošta.

B a z y l u k u B. — Materjały ad Was atrymliwajem i pamahčymaści karystajem. Niekatoryja wiestki prychodziać ad Was spoźnienyja, wykarystanyja ŭžo nami z presy. Z niepadawanych miajscowaj presaj karystajem. Dziakujem za prysłanyja i prosim prysyłać dalej.

K a n d r a t u Uł. — Hrošy ŭ „Chr Dumku“, „Sachu“ pieradali, hazetu budziem pasyłać pa 2 egz.

K a r w e c k a m u. — Hazetu Wam pasyłajem ad 1 kastryčnika akuratna. Damahajciesia na pošcie.

Ks. Bakinoŭskamu. — Adres pieramianili i pasyłajem pa im hazetu.

H u t a r u S. — Z prysłanaha, paprawiŭšy, pastarajemsia skarystać. Wieršy Wašy asobna ŭ druk nie padchodziać. U nas poŭna jość takich wieršaŭ, jakija musim kidać u košyk. Pišycie prozaj roznyja wiestki ab Wašaj staranie.

S t r y j u J. — Adras Waš pieramianili, i hrošy za hazetu atrymali. Hazetu pasyłajem akuratna.

P u z i e. — Z prysłanych karespandencyjaŭ skarystali ŭ swaim časie. Prysłanuju ciapier źmieścim.

M a l c u S. — Knižki da nabaženstwa ŭ biełaruskaj mowie možacie dastać u kniharni S. Stankiewiča, Wastrabramskaja 2. i ŭ kniharni „Pahonia“ (Zawalna 7) i kalendary taksama možacie adtul wypisać.

D u r e j k u M. — Składku Wašu atrymali, hazetu na prysłanyja adrasy wysyłajem — čakajem padpiski.

H r a d a l č u k u. — Zamiest wieršaŭ pišycie lepš karespandencyi. Da druku wieršy nie padchodziać.

K l i m a š e ŭ s k a m u A. — Hazetu Wašym znajomym wysyłajem, — čakajem padpiski.

W a b i c i u S. i S t r e m i ń s k a m u ŭ Arhentynie.—Hazetu Wam pasyłajem i čakajem za jaje hrošy.

C y d z i k u L. — Atrymali i paprawiŭšy skarystajem. Wielmi nas ciešyć, što ŭ Was wiadziecca praca. Druki i zajawy wysłali.

D z i a d ź k u J a z e p u. — Z wieršaŭ Wašych, paprawiŭšy, pastarajemsia skarystać. Pišycie da nas karespandencyi z Wašaha kutka.

H a z e t u p a s y ł a j e m: Jakimowiču, Kašubie, Malcu, Nawickamu, Wajciechowiču, Šturu, Kisielu K., Ziŋkiewiču i Zarembie — čakajem padpiski.

A t r y m a l i a d: Karalonka 6 zł., Malca i Kondrata pa 3 zł., Bieluna i Brylewiča pa 2 zł. i Zwikiewiča 1 zł.

Wyjšaŭ z druku i pradajecca

Biełaruski Adryŭny KALENDAR

(Biełarus. Wydawieckaha T-wa)

na 1929 hod.

CANA 1 zł. 40 hr.

CHTO KUPLAJE:

Ad 10 št. da 25 št.,	dastaje skidki	10 prac.
„ 25 „ „ 50 „	„ „	15 „
„ 50 „ „ 100 „	„ „	20 „
„ 100 i bolej „	„ „	25 „

Ścienki da kalendara mnohakalornaha mastackaha wykanańnia z abrazkami rodnych malunkaŭ cana 35 hr.

HAŁOŬNY SKŁAD: Biełaruskaja Kniharnia, Wilnia, Wostrabramskaja № 1.

Redaktar Jan Paźniak. Biel. Druk. im Fr. Skaryny. Wilnia, Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin Stepowič.